

80-letnica N. Toša

Zapisi ob dogodkih

Ljubljana, december 2014

Zoran Predin na srečanju v Veliki dvorani FDV

Osemdesetletni jubilej Nika Toša obeležujeta dva delovna, en družabni dogodek in več zapisov.

Prvi dogodek

Predstavitev knjige *Vrednote v prehodu IX.*, ob udeležbi velikega števila raziskovalnih sodelavcev CJMMK iz obdobja sedemdesetih in osemdesetih let.

Drugi dogodek

Mednarodni znanstveni kolokvij na temo *Infrastruktura v družboslovju*, ob udeležbi petih uglednih nemških, švicarskih in avstrijskih družboslovcev.

Tretji dogodek

Družabno srečanje kolegov, kolegic in prijateljev Nika Toša v veliki dvorani FDV na povabilo dekana prof. dr. Bojka Bučarja.

Zapisi ob jubileju

V. Rusa in H.D. Klingemanna

Prvi dogodek: predstavitev nove knjige

Knjiga N. Toš, ured., **Vrednote v prehodu IX.** je bila predstavljena dne 26. novembra 2014 ob 11. uri v sončni sobi CJMMK. Na predstavitvi so sodelovali družboslovci, sodelavci pri dveh najboljšežnejših socioloških raziskavah iz sedemdesetih in osemdesetih let, med njimi prof. dr. Ivo Šiber, prof. dr. Peter Jambrek, prof. dr. Silva Mežnarič, doc. dr. Mitja Hafner-Fink, strokovni svetnik Sergio Švara in vrsta uglednih družboslovcev, ki so kot študenti sodelovali pri izpeljavi raziskav. Predstavitve se je udeležilo okoli 40 udeleženk in udeležencev.

Knjiga **Vrednote v prehodu IX.** izstopa iz skupnega okvira vseh predhodnih (VPI.–VIII.), ki predstavljajo program SJM. V njej sta prikazani dve sociološki raziskavi, prva, ki zajame mednarodne migracije in vključenost Slovencev in Slovenk v migracijske procese v sedemdesetih letih in druga, ki obravnava probleme razredne/slojne (stratifikacijske) strukturiranosti »jugoslovanske« oz. nacionalnih družb republik in pokrajin SFRJ v sredini osemdesetih let. Gre za dva izjemno obsežna empirična sociološka raziskovalna projekta, ki raziskujeta sociološka razsežja takratne slovenske oz. jugoslovanske družbe. Prva, migracijska raziskava, je potekala pod delovnim naslovom »Slovenci v ZR Nemčiji« – in to v času množičnega odhajanja delavcev iz Slovenije v tujino. Skupina raziskovalcev (P. Klinar, S. Saksida, S. Mežnarič, S. Švara in N. Toš) je vodila raziskavo v obdobju 1973–1987; na osnovi raziskave je bila izpisana obsežna literatura. Druga raziskava, t. i. Klasno biče, ki je v Sloveniji potekala pod naslovom Socialna struktura slovenske družbe, pa je zajela vse preostale republike in pokrajine takratne Jugoslavije; potekala je v osemdesetih letih; vodila jo je skupina raziskovalcev iz vseh republik in pokrajin bivše Jugoslavije (v vodilni skupini so bili P. Jambrek, V. Goati, I. Šiber, V. Obradović, S. Bosnić, S. Saksida in N. Toš); z obsežnim standardiziranim vprašalnikom je bilo v raziskavo vključenih skupaj 15.976 respondentov izbranih na osnovi reprezentativnih vzorcev prebivalstev (18+) vseh republik in pokrajin. Potek analitičnega dela je bil prekinjen zaradi razpada bivše skupne države.

M. Jogan in S. Švara

Z. Mlinar in P. Gantar

P. Jambrek

M. Hafner-Fink

M. Stanojević in F. Mali

Š. Zajšek, I. Kecman in J. Štebe

M. Polič, V. Miheljak, Ž. Broder in S. Uhan

M. Goslar in S. Saksida (2001)

M. Jogan, A. Barbič, V. Potočnik in M. Novak

Slavko Gaber in Slavko Kurdija

N. Toš, P. Farago in Z. Mlinar

Drugi dogodek: mednarodni kolokvij

Mednarodni znanstveni kolokvij na temo **Infrastruktura v družboslovju** je potekal dne 4. decembra 2014 v Sončni sobi CJMMK ob udeležbi vrste uglednih domačih družboslovcev in gostov iz Berlina, Kölna, Mannheima, Züricha, Dunaja in Ljubljane. Posvetovanje sta vodila dr. Karl H. Müller iz Dunaja in dr. Brina Malnar, predstojnica CJMMK.

Slika na desni: K.H.Müller otvarja posvet.

Udeleženci kolokvija in referati

prof. dr. PETER FARAGO, Director FORS, Swiss Centre of Expertise in the Social Sciences, Lusanne

Referat: Research Infrastructures in the Social Sciences – Generic View and a Concrete Example

prof. dr. MAX KAASE, Founding Dean of the School of Humanities and Social Sciences, Vice President of the International University Bremen, former president of IPSA

Referat: European Social Survey as a 'European success story'

prof. dr. HANS-DIETER KLINGEMANN, Akademik, Professor Emeritus FU, WZB, Berlin, dolgoletni sodelavec WZB Berlin, Social Science Center Berlin

Referat: Academic aspirations and the constraints of funding

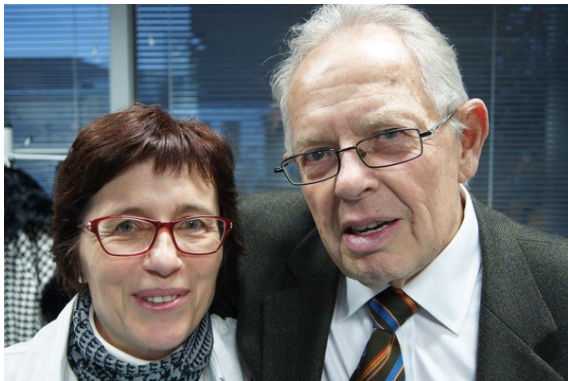

prof. dr. EKKEHARD MOCHMANN, GESIS – Leibniz Institute for the Social Sciences, dolgoletni direktor ZA, Köln

Referat: Mission and Vision: The Dynamics of Social Research Data Infrastructure

V razpravi na kolokviju je sodelovala vrsta slovenskih udeležencev, med njimi: akademik prof. dr. Z. Mlinar, prof. dr. R. Rizman, doc. dr. M. Hafner-Fink, prof. dr. D. Zajc, doc. dr. J. Štebe in drugi. Gradivo za kolokvij bo predvidoma izšlo v angleščini pri tuji založbi.

Udeleženci mednarodnega kolokvija

B. Malnar in M. Kaase

H. D. Klingemann in N. Toš

Z. Mlinar, K. H. Müller in H. D. Klingemann

H. D. Klingemann, R. Rizman,...

K. H. Müller in N. Toš

I. Vipavc Brvar, H. D. Klingemann, T. Vovk,...

M. Malešič, M. Kaase, Z. Mlinar,...

N. Toš in M. Kaase

Tretji dogodek: družabno srečanje

Družabno srečanje ob osemdesetletnici sociologa Nika Toša, na povabilo dekana, dne 26. novembra ob 12.30 uri v veliki dvorani FDV.

Na srečanju se je zbralo okoli 120 kolegov in kolegic ter prijateljev jubilaranta, med njimi Milan Kučan, bivši predsednik RS, Ivan Svetlik, Stane Pejovnik in Ivan Kristan, sedanji in bivša rektorja UL in bivši študenti N. Toša iz vseh generacij FDV. Srečanje sta uvedla dr. Brina Malnar, predstojnica CJMMK in prof. dr. Bojko Bučar, dekan FDV. V nadaljevanju je o jubilarantu obsežneje spregovoril Zdravko Mlinar, nato pa še Ivo Šiber iz Zagreba, Mitja Hafner-Fink in Brina Malnar ter Spomenka Hribar. Na koncu se je prisotnim zahvalil jubilarant.

Nagovor dekana prof. dr. Bojka Bučarja

Gre za družabni dogodek, zato ne bom tega častitljivega zbora in udeležencev naslavljal z vsemi proceduralnimi nazivi. Preveč vas je tu, sodelavcev, prijateljev Nika Toša, da bi v kratkem času to mogel končati. Zato dovolite, da rečem samo: častiti zbor in dragi kolega prof. dr. Niko Toš. V veliko čas mi je – reči, da mi je v veselje, glede na visoko obletnico namreč ne bi bilo primerno – da lahko otvorim ta družabni dogodek, spominjanje te pomembne obletnice. Rekel bi, da lahko obletnico, ki jo danes slavimo, merimo tudi z drugačnimi očmi. Univerza, ko ima toliko let kot ljubljanska univerza, je pravzaprav še mlada. In tudi kolega Niko Toš je še mlad, še pri polni moči, ves čil in zdrav – in upam, da boš to, kar si počel doslej, lahko še naprej počel v čast in slavo Fakulteti za družbene vede.

Naj le na kratko spregovorim o spominih na najino poznanstvo. Kolega Niko Toš se najbrž ne spomni, da sem ga najprej srečal kot študent te fakultete. Takrat nas je učil Družboslovno metodologijo in še dobro se spomnim učbenika, ki smo ga žulili naprej in nazaj in smo seveda morali to tudi dobro znati na izpitu. Takrat nismo čisto dobro razumeli, zakaj pravzaprav bi tiste stvari morali znati, ampak šele dosti kasneje smo se zavedali, kako pomemben predmet je to bil in kaj nam je dal pri študiju tudi ostalih predmetnih področij. Iz tistega časa naj omenim še, da smo se študenti med sabo pogovarjali, da je kolega Niko, takrat profesor Niko Toš, bil eden od »delničarjev« – vplivnih ljudi na FSPN. Bilo je še nekaj drugih delničarjev, kot smo jih klicali študentje. Naslednji spomin, ki ga bom omenil, zadeva čas, ko sem bil že asistent na fakulteti in ko je bil kolega Niko Toš dekan. Moram reči, da ob vsej svoji energiji, ki jo je takrat imel in izžareval in ob vsej obilici dela, ki ga je imel, je vendarle vedno našel čas tudi za svoje sodelavce, seveda samo za minuto ali dve, ampak po tisti minuti ali dveh je običajno potem zelo ekspeditivno rešil zadevo, s katero smo prišli pred njega kot sodelavci pred dekana. Kar se tega tiče, mislim, da imam lahko samo izjemno lepe spomine na kolega Nika Toša. Naj pokažem še

tretjo sliko. Ko sem sedaj sam dekan Fakultete za družbene vede, mi je bilo vedno v čast in zadovoljstvo produktivno sodelovanje s kolegom Tošem. Čeprav se včasih sliši, da s starejšimi kolegi težko sodeluješ ali težko delaš, moram reči, da v primeru kolega Nika Toša to ne drži. Zahvaljujem se mu za vse, kar je dal fakulteti, kar je dal meni osebno in seveda upam, da bomo lahko z njim v prihodnje še dolgo uspešno sodelovali.

Počastitveni nagovor akademika Zdravka Mlinarja

Dragi Niko, dragi kolegi, prijatelji in sodelavci, spoštovani gosti!

Današnje srečanje razumem kot priložnost, da si vsaj nekoliko približamo 80 let njegovega življenja. Čeprav je znana osebnost in se zdi, da ga vsi poznamo, ga dejansko poznamo le po nekaterih od brezštevilnih vlog, ki jih je opravljal. In tu je paradoks: čim bolj se mu približamo, tem bolj postaja očitno, kako malo vemo o njem. Ker pa sem že kar dobrih 60 let sodoživljal njegova osebna, profesionalna in družbena prizadevanja, mi dovolite »misijo nemogoče«, da vse to zgostim na razpoložljive minute.

Za našega slavljenca bi lahko rekli, da je v marsičem – človek rekordov. Skoraj ni področja družbenega življenja in družboslovja, na katerega ne bi posegalo njegovo delovanje. Že 53 let deluje na tej šoli, fakulteti, vseskozi snuje njene študijske, še posebej metodološke programe; že 48 let je predstojnik CJM, ki ga je tudi zasnoval in ustanovil; v tem času je zasnoval in vodil največje število družboslovnih raziskovalnih projektov in temeljnih programov. Skozi desetletja je izstopal kot osebnost s skoraj brezštevilnimi vodilnimi iniciativnimi in vodilnimi vlogami; že kot mladenič je bil predsednik mladinske

organizacije, bil petkrat v mladinskih delovnih akcijah in tudi komandant brigade; na fakulteti je deloval kot predstojnik centra, oddelka, več kot desetletje je vodil fakultetni Inštitut, bil prodekan in dekan fakultete; v vsem obdobju priprave in gradnje je bil predsednik gradbenega odbora, deloval je v organih Univerze v Ljubljani in bil prvi direktor Centra za razvoj univerze; predsednik Sveta za znanost in tehnologijo RS, sodeloval pri ustanavljanju Agencije za raziskovalno dejavnost RS in bil prvi predsednik njenega Upravnega odbora; bil je soustanovitelj Slovenskega sociološkega društva, podpredsednik in nato skoraj deset let predsednik njegovega Upravnega odbora; skupaj z R. Supekom je bil dva mandata podpredsednik Jugoslovanskega združenja za sociologijo, kasneje pa skupaj z V. Rusom v dveh mandatih predsednik istega združenja itd. S sodelovanjem v njegovih projektih se je

usposobilo okoli 70 raziskovalcev in strokovnih sodelavcev, pri tem pa je sodelovalo še večje število družboslovcev, sociologov, politologov, ekonomistov, informatikov, statistikov, idr. Uveljavil je sicer najina skupna prizadevanja z ustanovitvijo Arhiva družboslovnih podatkov in Računalniškega centra na fakulteti. Z njegovo angažiranostjo in s sodelavci je dosegel, da le-ta danes z bogastvom informacij in analitičnih možnosti izstopata tudi v evropskem prostoru. Med mlajšimi raziskovalci, prvo

N. Toš, I. Kristan, I. Svetlik, S. Pejovnik, R. Rizman

zaposlenimi v centru, se jih je 13 habilitiralo in uveljavilo na univerzi in drugih ustanovah. V raziskavah centra je pridobivalo praktične izkušnje več tisoč anketarjev, večino študentov, pri tem pa je sodelovalo okoli 115.000 anketiranih prebivalcev Slovenije. S programom Slovensko javno mnenje se je v prehodu v devetdeseta leta vključil v vse osrednje mednarodne družboslovne raziskovalne programe, predvsem v ISSP, EVS, WVS, CSES in v program Evropske družboslovne raziskave (ESS). Toš je dosegal rekorde tudi kot urednik knjižnih zbirk, v katerih je izšlo preko 100 znanstvenih monografij s področja sociologije in politologije. Iz sredine sedemdesetih let je sourejal Sociološko in politološko knjižnico Obzorja Maribor, nato 1990 skupaj s T. Hribarjem zasnoval in skozi desetletja vodi Znanstveno knjižnico FDV, zasnoval je in vodi je knjižno zbirko Dokumenti SJM, sodeloval je pri zasnovi knjižne zbirke Edition Echoraum, Dunaj, itd. Njegov najpomembnejši uredniški in avtorski podvig je serija knjig Vrednote v prehodu I–IX. Njegov SJM je postal javno najbolj odmeven raziskovalni projekt in N. Toš medijsko visoko prepoznavna osebnost, saj je prav on največkrat javnosti predstavil izsledke svojih raziskav, itd.

Naš nekdanji kolega in cenjeni dekan Vlado Benko je že v sedemdesetih letih zastavil vprašanje, kako naj pravzaprav razumemo razmere na fakulteti, ali je CJM pri FSPN ali obratno; eden od mojih kolegov pa je na kratko povedal: »Toš je institucija«. Kolega Veljko Rus pa je pred dnevi asociativno nakazal pomen Toševih javnomnenjskih raziskav s primerjavo z Valvazorjevo Slavo vojvodine Kranjske.

Ob tem, ko mene osebno preokupira vloga sociologije na poti k odprti in vključujoči družbi, vidim, da bi bilo mogoče razumevanje teh teženj v veliki meri ponazoriti in pojasnjevati kar z biografijo Nika Toša. Bodisi, da imamo pri tem v mislih njegovo lastno vključevanje v reševanje problemov družboslovja in družbe, bodisi vse druge, ki jih je on vključeval v svoje projekte in razvojne programe, ali pa tudi najširši krog ljudi, katerim je bilo njegovo delovanje namenjeno. Pri tem je izkazoval izjemno zmožnost obvladovanja kompleksnosti tako glede na vse sodelujoče, glede vsebine delovanja in tudi materialnih pogojev za doseg zastavljenih ciljev. Lahko bi rekli, da je znal ujeti posebnosti vsakokratnega trenutka.

M. Kučan, S. Hribar, T. Hribar

Po petih desetletjih njegovega delovanja na fakulteti in v širšem okolju pa se prepričljivo izkazuje tudi vrednote njegovih prizadevanj z vidika dolgoročnih razvojnih procesov. S tem je presegal miselne okvire trenutnih preokupacij, četudi je s tem izzival nasprotovanja drugih. S hitrim, sprotim vključevanjem v aktualno dogajanje je uspeval zajemati energijo trenutka in uveljavljati družboslovno anketno raziskovanje kot instrument demokratizacije in plodno osnovo za krepitev empirično zasnovane sociologije, politologije, obramboslovja in drugih disciplin.

Torej bi bila povsem napačna predstava, da je raziskovalna dejavnost Nika Toša zamejena le na vsakokratno ugotavljanje političnega javnega mnenja, na stranke, volitve, na politični barometer in podobno. Nekoliko v senci tega se je odvijala obsežna raziskovalna dejavnost na osrednjih tematskih področjih sociologije, politologije in tako imenovanih posebnih sociologij. Tu so: obsežni projekt raziskovanja migracij, družbena neenakost, projekt o razredni strukturi in slojevitosti v Jugoslaviji, raziskovanja stališč in družbenih vrednot, raziskovanja religije in cerkve, številne teme s področij ruralne in urbane oz. prostorske sociologije, sociologije kulture, športa, zdravstva in medicine, gospodarstva idr. V zadnjih letih pa se izraziteje posveča tudi osrednjim politološkim temam in izzivom: problematiki političnega pluralizma, odnosa do političnih strank, volilnim procesom, potekom demokratične institucionalizacije in zaupanju v institucije itd.

Z vključevanjem v komparativna mednarodna raziskovanja se je tudi identiteta Slovenije uveljavljala v sklopu drugih držav v svetovnem merilu, na primer v Inglehartovem svetovnem zemljevidu vrednot.

Uspešnost njegovega vodstvenega delovanja se zdi, da temelji na odprtosti in neformalnem osebnem pristopu do drugih, hkrati z odločnostjo in vztrajnostjo v zasledovanju zastavljenih ciljev. Vseskozi izstopa njegova povezovalna vloga in zmožnost, da presega izključujoče posebnosti posameznih sodelavcev v delovni skupini. Pri tem pa skoraj ne pozna osebne zamerljivosti in dobro razločuje to, kar pri nas najbolj pogrešam, kar predstavlja osebna nasprotja, ad personam in kdaj gre za ad rem, torej za razlike v odnosu do stvari same.

Tudi v času, ko so učinkovitost ideološko politično obsojali kot vrednoto liberalizma, tehnokratizma in zaradi tega izključevali kolege iz fakultete, je on učinkovitost uveljavljal v svojem delovnem okolju.

Hkrati pa je kot socialno čuteč človek do sodelavcev in drugih izkazoval svojo pozornost in solidarnost. Od njega so prihajale pobude in dejanja, npr. za ohranjanje stikov s starejšimi kolegi po njihovi upokojitvi, njihovimi družinami ipd. Njegove povezovalne pobude in izražanje solidarnosti se niso zaustavljale ob ideoloških ločnicah. Tako se je na primer kot predsednik Jugoslovanskega združenja za sociologijo odločno zavzemal za kolege iz Beograda, Novega Sada, Sarajeva, ki so zaradi svojega profesionalnega delovanja

J. Šmidovnik, M. Goslar, Z. Roter, M. Kerševan, A. Kirn

bili izpostavljeni režimskim sodnim pritiskom. Pisal je protestna pisma in zahteve za izpustitev iz zapora – tudi za Vladimirja Šešlja v sredini osemdesetih let, čeprav ta s svojim kasnejšim zavržnim delovanjem tega ni upravičil. Pa naj dodam še primer v širšem kontekstu: že v prvih letih mojega predsedovanja Slovenskemu sociološkemu društvu smo skupaj s predstavniki politološkega društva podali protestno izjavo proti sovjetski agresiji na Češkoslovaško in solidarnostno izjavo s češkimi kolegi.

Čeprav nimam namena izpostavljati njegovega osebnega življenja, pa naj vendarle dodam, da je Niko visoko privržen družinskim vrednotam in te so pomembno sodoločale tudi njegovo profesionalno pot.

Četudi je imel veliko možnosti in izzivov, da bi prestopil v politiko, tega ni sprejel in je ostal zvest svojemu razumevanju profesionalne vloge angažiranega sociologa, tako kot ga pojmuje Michael Burawoy, predsednik ASA, ko piše o javni sociologiji. Pri tem se osebno ni odrekel svoji levičarsko-libertarni usmeritvi in je ostal prepričan, da pravzaprav sociolog niti ne more biti desničar. Najostrejša kritika njegovega delovanja je bila vselej politično motivirana, tako v prejšnjem kot v sedanjem političnem sistemu. Najprej so ga kritizirali, ker da »vnaša meščanske metode v samoupravni prostor«, kasneje pa njegove izsledke iz raziskave Slovensko javno mnenje in »Politbarometer«.

Ob tem pa naš jubilent nikoli ni bil vzvišen nad banalnimi zadevami vsakdanjosti, ampak jih je v veliki meri prevzemal nase, bodisi, da jih je bilo treba opraviti podnevi ali ponoči, zjutraj ali zvečer, vsekakor pa do roka. Samo čudimo se lahko, kako je skozi desetletja uspeval obvladovati veliko število raziskovalnih projektov in ogromne količine podatkov brez pomembnejših spodrseljajev, kako je uspeval izpisovati vsa svoja dognanja in analize v veliko število znanstvenih zapisov, člankov, poglavij in knjig.

Na Zahodu je empirično družboslovno raziskovanje praviloma zastajalo na ravni ohranjanja obstoječega in simboliziralo težnje k pozitivizmu. Le »kritična teorija« je presegala horizonte kapitalističnega sistema. V jugoslovanskem kontekstu pa je – še posebej t. i. ljubljanska empirična

sociološka šola – v kateri je izstopala vloga Nika Toša z razkrivanjem dejanskega stanja predstavljala kritiko obstoječega, izzive za njegovo preseganje in razvoj.

V kritičnih trenutkih slovenskega osamosvajanja, na primer, ko je šlo za tvegano odločanje o plebiscitu, so glavni politični akterji našli veliko oporo v rezultatih raziskav, opravljenih v Centru za raziskovanje javnega mnenja.

Čeprav bo naš jubilent prav zdaj formalno prestopil v kategorijo upokojencev, sem prepričan, da to ne bo zamejilo njegovih ustvarjalnih moči. Že zadnjih 13 let, ko je deloval le kot raziskovalec, se je izkazalo, da ta čas sodi med najbolj produktivna obdobja njegovega življenja. V tem smislu mu gotovo vsi želimo, da mu bodo tudi prihodnja leta nudila še več sproščenosti in zadovoljstva v njegovem vseživljenjskem okolju, v katerem bo preseženo ločevanje med delom in življenjem.

Nagovor prof. dr. Ivana Šibra iz Univerze v Zagrebu

Na naš današnji susret došli smo zbog dugotrajnog i uspješnog znanstvenog rada našeg kolege profesora Nika Toša. Moje iskustvo sa Nikom, čitajući njegova djela, prateći njegovu djelatnost, upoznavajući ga kao čovjeka, sažeo bih u četiri ključne osobine. Prva, znanstvena osobina. Mislim, da sam u pravu, ako kažem, da je ključni doprinos Nike Toša u Sloveniji, a ne samo u Sloveniji, zapravo i u Jugoslaviji i šire, utemeljenje društvenih znanosti. Govorim u množini, jer je Niko Toš Fakultet za društvene vede razvijao na interdisciplinarnoj osnovi kao ključnoj pretpostavci suvremenih društvenih nauka i društvenih istraživanja. Sva istraživanja, koliko sam ih ja pratio, po predmetu i po metodi, a i

po interpretaciji, zapravo su interdisciplinarna. U njima se prepliću sociologija, politologija i druge društvene discipline. Drugi doprinos Nike Toša, koji je meni osobno izrecito drag, zato što je dosta rijedak u području znanosti, koja je kompetitivna, gdje vladaju dosta loši međuljudski odnosi i mnoge umišljene veličine, je nešto upravo suprotno s tome: nesebična, uporna podrška mladim ljudima u njihovom znanstvenom razvoju. Treća osobina je organizacijsko-menedžerska, ne samo u organizaciji znanstvenih projekata, već i u organizaciji znanstvenih skupova, gdje je njegov doprinos, naročito u okvirima Jugoslavenskog udruženja za sociologiju, nedostizan. Nema nijednog sociologa, koji je pokušavao djelovati na području nekadašnje Jugoslavije, da se nije susreo sa Nikom Tošem, sa njegovim djelovanjem u organizaciji naučnih skupova o centralnim temama tadašnjeg društva. A ne samo to. Jedno je organizirati, a drugo je i usmjeravati i upravljati. U suvremenom menedžmentu se sve više naglašava važnost tako zvanog mekog, ženskog stila u menedžmentu. Izmijenio se koncept muškaračkog autoritativnog bespogornog menedžmenta i uvedena jedna druga vrsta menedžmenta, koji Niko, kako ga znam, bez obzira na najnovije kretanje u teoriji i praksi, davno usvojio. Drugim riječima, upravljati sa jednom dozom blagosti, punim uvažavanjem drugih i prije svega razumijevanjem drugih. Četvrta osobina je Niko Toš kao ličnost, karakter, odnos prema sebi, prema drugima, prema poslu. Niko Toš nije čovjek, koji razdvaja, on je čovjek, koji okuplja. Ne samo svoju porodicu, već okuplja ljude na zajedničkim zadacima. On nije čovjek konflikta, već čovjek suradnje. To je nevjerovatna sposobnost nekoga, da u ovom društvu, tako kakvo jeste, ovdje, malo bolje nego onih 150 kilometara prema istoku, ali još uvijek nešto malo slabije, nego što malo prema zapadu, u ovom društvu, to je rijedak izuzetak uspostavljanja suradnje jednog zajedništva, a u svemu tome ne ističujući sebe u prvi plan.

N. Toš in Z. Mlinar,...

I na koncu, dragi Niko, hvala ti na svim godinama dugogodišnje suradnje i prijateljstava. Iskreno se nadam, da si najbolje osobine sebe prenio na mladi naraštaj ove institucije. Hvala ti još jednom!

Nagovor Mitje Hafner-Finka, dolgoletnega sodelavca jubilanta

Dragi Niko, ko sem te kot študent v sredini 70-ih let prejšnjega stoletja prvič srečal kot profesorja pri predmetu Metodologija, se mi ni niti malo sanjalo, da bo prav to postalo moja glavna zaposlitev na fakulteti. In prav uveljavitev metodologije kot jedra družboslovnega študija na naši fakulteti je eden od tvojih pomembnih prispevkov k razvoju slovenskega družboslovja. Skupaj s peščico kolegov (naj omenim predvsem Cveta Trampuža, ki je žal že pokojni, in Anuško Ferligoj) si namreč uspel oblikovati zelo konsistenten in zelo sodobno usmerjen (pretežno kvantitativno obarvan) modul metodoloških predmetov, ki so dajali ton študiju na FSPN. Ocenjujem, da je prav poudarjen pomen metodologije v programih nekdanje FSPN in sedanje FDV (ki je bila v skladu s trendi v svetu) med drugim pripeval k ugledu fakultete v regiji. Tako so npr. študenti FSPN, ki so še bili deležni tako zasnovanega metodološkega programa, ob prihodu iz študijskih izmenjav v tujini poročali tudi o svoji visoki »konkurenčnosti« prav na metodološkem področju. Z nekritičnim sledenjem mantram o zaposljivosti in konkurenčnosti v kontekstu bolonjskega reformnega cunamija pa se zdi, da se na ta ugled želi kar pozabiti.

Dragi Niko, ta tvoj prispevek pa je tesno povezan s tvojim drugim pomembnim prispevkom oz. kar življenjskim delom – to je z razvojem empiričnega raziskovanja vrednot, stališč in ravnanj ljudi, ki se ponaša z blagovno znamko Slovensko javno mnenje. Moja prva zaposlitev na FSPN sicer še ni bila v tem okviru, a po dobrih treh letih si me zvalil (česar seveda ne obžalujem) v vlogo mladega raziskovalca na CJM, kjer sem se intenzivno vključil v pripravo projekta o razredni strukturi takratne (še) jugoslovanske družbe (znanega pod kratkim imenom »Klasno biće«). In prav ta projekt je bil po mojem mnenju prvi mejnik pri vstopanju raziskovalnega programa SJM v polje mednarodnega

primerjalnega anketnega raziskovanja. Vse republike in avtonomni pokrajini, ki smo jih takrat primerjali so danes v bistvu samostojne države, in se že pojavljajo kot enote primerjave v raziskavah kot je *European Values Study* ali *World Values Survey*. Seveda se pri tem nisi ustavil in zelo hitro po osamosvojitvi Slovenije si uspel program SJM vključiti v vse najbolj pomembne mednarodne programe anketnega družboslovnega raziskovanja – od *International Social Survey Programme* preko *World Values Survey*, *European Values Study*, *The Comparative Study of Electoral Systems* do *European Social Survey*. To je zagotovo pomembno prispevalo pri postavitvi Slovenije na zemljevid svetovnega družboslovja.

Ta pot pa ni bila naključna, saj si zamisel o nujnosti primerjalne narave anketnega raziskovanja mnenj ljudi poudaril že ob utemeljevanju projekta SJM v letu 1966. Takrat si sicer izpostavljal predvsem pomen med-časovnih primerjav in se pri tem zgledoval pri najbolj uveljavljenih podobnih anketnih programih (kot npr. ameriški GSS in nemški ALBUS). Vztrajnost na tej poti pa si pokazal prav pri vključevanju v *International social survey programme (ISSP)*. Zgodba je že skoraj anekdotična. Kmalu po začetku programa ISSP v 80-ih letih prejšnjega stoletja, si se mu želel s programom SJM priključiti. Vendar si s strani takratnega vodje programa Britanca Rogerja Jowela dobil povsem britansko zavrnitev, nekako v stilu »You are not a nation«. Potem seveda sledi anekdotična pojasnitev slovenske osamosvojitve: da bi se vključili v program ISSP smo najprej naredili slovensko državo in leta 1992 je CJM že polnopravni član ISSP.

Dragi Niko, seveda imamo tvoji najtesnejši sodelavci še polno drugih nepozabnih spominov o druženju s tabo, ki pa jih bomo raje delil ob manj formalnih priložnostih.

Nagovor Brine Malnar, sodelavke jubilaranta in nove predstojnice CJMMK

Nika Toša poznam nekako pol življenja, torej četrto stoletje. Če štejem še študentska leta, celo okoli 30 let. Moj prvi spomin nanj sega v staro podzemno študentsko kantino. Tam je ta meni še neznan profesor pogosto stal v vrsti, olupil jajce in ga pojedel, še preden je prišel do blagajne. Očitno nekdo, ki ne želi zapravljati časa za malico. Moj drugi spomin nanj je, ko se sprehaja gor in dol po nekdanjem 2. letniku in v rokah drži knjižico z vprašanji z naslovom Slovensko javno mnenje. To je bil moj prvi stik z anketo. Ni se mi niti sanjalo, da je delanje anket lahko poklic, še najmanj pa moj. No, tretji spomin pa sega v višji letnik, ko me je slavljenec zaradi kognitivnega nesporazuma obtožil, da želim kožuh sosedove psice Jone spremeniti v svoj krzneni plašč. Očitno je torej, da se je najin odnos z vsakim letnikom bolj intenziviral.

Zato niti ni čudno, da me čez leto ali dve zaposli na svojem centru kot mlado raziskovalko, skupaj s še tremi kolegi (Slavcem, Samotom, Janezom). Tako je – poleg MHF – nastalo jedro druge 'stabilne' generacije CJM-jevcev, kapitan Kirk pa je seveda ostal še iz prve. Ena prvih stvari, ki se je zgodila po našem prihodu, je bil razpad Jugoslavije, a mislim, da gre tu za navidezno zvezo. Na dan razglasitve osamosvojitve sem na poti v mesto po tranzistorčku poslušala svojega šefa, kako govori o političnih stališčih Slovencev, ravno ko sta dve letali prebili zvočni zid nekje na Bavarskem dvoru. Takrat mi je postalo jasno, kako nevarna zadeva je pravzaprav javno mnenje. No, kmalu zatem se stvari umirijo in na CJM nastopi dokaj idilično obdobje raziskovalne internacionalizacije in telefonskih anket. Ker precej hodim v tujino, ugotovim, da je Niko tam splošno znana oseba. Vedno me vsi sprašujejo, How is Niko? Z leti se temu pridruži še, Is he still in charge? In nato še rahlo nejeverni Really? How old is he? Niko is forever, sem preprosto pojasnjevala.

Kakorkoli že obrnemo, je Niko Toš s svojo knjižico vstopil v stanovanja desetih tisočev Slovencev. Če že niso vsi Slovenci odgovarjali na kakšno od Toševih anket, pa so vsaj v bližnjem sorodu s kom, ki je. Kako je to dosegel? Vztrajnost, prepričljivost, občutek za zgodovinski trenutek so gotovo med razlagami. Njegov slog vodenja je dokaj podoben njegovemu slogu vožnje – rahlo stihijski, z nenadnimi menjavami smeri in občasnim neupoštevanjem cestno prometnih predpisov. Vedno je kazal veliko zanimanje za blaginjo in družinsko situacijo zaposlenih, kjer ne skopari z dobrodošlimi in včasih malce manj dobrodošlimi nasveti, nekako v duhu patriarhalne tradicije. Bil je eden najsrečnejših ljudi na zemlji, ko so izumili mobilni telefon. Zdaj je lahko pričel z motivacijo sodelavcev že takoj zjutraj iz avta, pošiljal nam je sms-e iz Šarm-el-šejka in telefonaril iz sobe za intenzivno nego. Je človek impulza. Če se mu bo zdelo potrebno, bo rekel 'Ivi, pokličite mi papeža.' Skratka freh, kot bi rekli z lepo slovensko besedo. A ko je imel neznanec pred zgradbo CJM epileptični napad v svojem avtomobilu, je bil on tisti, ki je reševal situacijo. Ne bo le stal in gledal.

No, pred nekaj meseci je Niko pod pritiskom Zujfa in njegovih baričev pričel proces predaje vodenje svojega ljubega CJM. Seveda mu moč skoraj 50-letne navade ne da, da ne bi kljub formalnemu sestopu deloval kot stric iz ozadja – to raziskovalni novinarji že dolgo vedo in ga pri tem početju redno slikajo v kavarni Slon. Verjamem pa, se bo zdaj lahko bolj posvetil svojemu drugemu najljubšemu poklicu, namreč botaniki in dendrologiji. Prav od njega sem, recimo, izvedela, da je ginko razvojno med iglavci in listavci. Tako, da, če ga srečate v jesenskem času, ga vprašajte, kako kaj Ambrovec in njegovi čudoviti vinsko rdeči listi. Če imate seveda pol urice časa, ker vsi, ki ga poznamo vemo, da gre Niko zelo rad v širino.

Oglasila se je tudi Spomenka Hribar

Predolgo bi trajalo, če bi hotela opisati prijaznost in solidarnost Nika Toša do svojih kolegov, še posebej do tistih, ki smo bili nekakšni špilferderberji v prejšnjem sistemu. Rada pa bi nekaj drugega povedala. Časi so se namreč zelo spremenili. Danes je čisto drugače, kot je bilo včasih. Niko, tebi sem to že povedala. Namreč, danes je veliko, veliko tistih, ki so le malo starejši od mene, starih 80 let.

Ob koncu se je vsem udeležencem, kolegicam in kolegom, prijateljem, zahvalil jubilant Niko Toš

Seveda bi bil mnogo raje nekje tam zadaj, v zadnji vrsti – in ne na odru, kot tarča. Obletnica me je prisilila k temu, da razmišljam o samem sebi, o svojem početu, o svojem bitju in žitju. In to je naporno. Če bi to moral početi še kaj dni naprej, bi popustil. Človek pravzaprav težko najde in opredeli odnos do samega sebe, do svojega početja. Ko sem poslušal pripoved kolega dekana, prijateljev Zdravka Mlinarja, Iva Šibra pa mojih mlajših sodelavcev in prijateljev, Mitje, Brine – in seveda Spomenke, mi pravzaprav ne preostane drugega, kot da rečem, ja, morda je res tako, morda pa ste močno pretirali. Panegirikos ali parpanegiriki so kar primeren pristop k proslavi take obletnice. Ob počastitvi takega dogodka oziroma osebe se izreče marsikaj, kar presega realni domet. Le malo kritičen do samega sebe lahko rečem, da je bilo marsikaj prerečenega, pa vendarle je v izrečenem trohica resnice, nekaj kar nakazuje smer in trajnico mojega delovanja. Ne, ne morem od tukaj, ne da bi ponovil vtis, ki je bil izrečen, namreč, da sem vseskozi

deloval v skupini, vseskozi sem deloval s prijatelji, s kolegi... Zdravko Mlinar in Zdenko Roter, ki sta tukaj in tisti, ki niso bili imenovani – in niso tukaj, pa bi jih želel poimenovati: Peter Klinar, Boštjan Markič, Cveto Trampuž, Dolfe Bibič, Vlado Benko... in seveda Veljko Rus – in še bi jih moral naštevati. Vsi so bili izvrstni profesorji in raziskovalci na naši fakulteti. Brez njih, brez podpore, razumevanja, pripravljenosti na kolegialni, problemski disput, na vsebinski konflikt, na skupno angažiranje in sodelovanje, pravzaprav tudi mene ne bi bilo tukaj. Vseskozi sem bil na nek način človek skupine, človek jate. Kako sem letel v tej jati, ali sem bil bolj spredaj ali bolj zadaj, ali sem jo potiskal ali zadrževal, ali sem vplival na njeno dviganje ali padanje – kajti v vseh teh desetletjih smo doživljali nenehna valovanja skozi čas in družbeni prostor, s padci in vzponi – ostaja neodgovorjeno. Spomenkine besede malo prej mi dajo misliti, kako in v kakšni meri smo v tem dolgem obdobju delovali kot raziskovalci, spoznavno angažirano in hkrati uspevali ohranjati etično, moralno integriteto. Seveda ne morem trditi, da smo vseskozi bili na najvišji ravni. In vendar smo ohranili svojo moralno integriteto, povezano s poklici, poklicanostjo, ki smo se jim predali.

Končal bom, ker je bilo za to priložnost besed že dovolj. Povem naj le še nekaj zelo osebnega, bolj anekdotično. Ko me je mama pred davnimi leti rodila v Zagrebu, je njen porodničar, pisal se je dr. Winterhalter, rekel: Ah gospođo, vi ste rodili jednog Mongola. In ta Mongol se je vseskozi držal svoje

mame, svojega očeta, svojih bratov in sestre – in se v družili oblikoval v človeka. Potem pa je sorazmerno kmalu ta Mongol srečal svojo drago Tatjano in jo prijel za roke. Zdravko je maloprej hotel prikrito povedati, da sem družinski človek. Ne vem, ali sem družinski človek, vem samo to, da sem srečal svojo drago pri dvajsetih letih, da sva se prišla za roke in da še vedno hodiva, držeč se, drug drugega za roke, srečna, da je iz tega nastala nova družina, za njo še ena, in še... - upam, da bo hodila za nama. In to je ena od stalnic, to je tisto, kar je meni, nama dajalo oporo pri premagovanju tudi težkih obdobij v življenju – tudi v poklicnem. Kmalu potem sem srečal še eno sopotnico, sociologijo. In tudi s sociologijo hodim že 56 let, skoraj nenehno in vztrajno in v upanju, da počnem nekaj smiselnega in družbi koristnega. No, in tu se pravzaprav moja zgodba konča. In še se nadaljuje v isti smeri. Ko se življenje nabira v osemdeseta leta, ostajajo življenjski vtisi, ostajajo navade in angažiranja, ostaja hvaležnost vsem, ki so hodili z mano. In prav to mi omogoča, da stojim pred vami, mojimi prijatelji, da se vam lahko zahvalim.

Zahvaljujem se vsem vam, ki ste tukaj in vsem, ki niso tukaj, pa sodijo zraven, ki so jih vezala ista prizadevanja. In zahvaljujem se vsem, ki ste sledili skupini, generaciji, ki ji pripadam, mlajšim kolegicam in kolegom, ki nadaljujete ta prizadevanja: Ivici, Mitji, Brini, Samotu, Slavku, Janezu, Živi, Rebeki, Tini, Špeli, Mayu... in še in še. Seveda se posebej zahvaljujem Spomenki in Tinetu za njuni izjemni življenjski vloge in za dobro prijateljstvo. Ko že omenjam Spomenko, lahko povem, da je včeraj postala Evropejka leta. To je eno redkih priznanj, ki ji je bilo izrečeno. Čestitam!

Še enkrat hvala prav vsem!

Udeleženci srečanja

M. Kučan ob S. in T. Hribar čestita jubilaru

I. Kristan, I. Svetlik, S. Pejovnik..., P. Toš in V. Turk

E. Petrič, Z. Roter, N. Fajdiga

Z. Roter s prijatelji

N. Fajdiga, A. Grizold, E. Petrič

S. Pejovnik in R. Rizman

I. Bernik in J. Glazer

D. Zajc, M. Brezovšek, N. Toš in L. Sočan

M. Goslar in V. Turk

V. Potočnik in M. Kerševan

*A. Barbič, L. Valič, M. Hafner-Fink, T. Vovk
in M. Jogan*

A. Kirn in S. Gaber

J. Štebe in P. Južnič

A. Rus in G. Golobič

M. Kučan, S. Hribar in I. Rudolf

S. Krajnc in I. Rudolf

P. Toš, S. Krajnc, S. Splichal, I. Kristan, S. Jogan

I. Svetlik, N. Toš in I. Kristan

M. Malešič in Z. Mlinar

M. Šiftar in M. Mihevc

M. Šiftar, S. Splichal, M. Svetličič, M. Maček

Skupina prijateljev

M. Žagar in I. Brinar

A. Martelanc, I. Hvala in M. Maček

H. Ferenc in M. Novak

Ž. Broder in R. Falle Zorman

Š. Zajšek, Neža, N. in P. Toš

J. Glazer in Z. Predin

*Jubilantova najljubša udeleženka - pravnučka
Neža*

I. Kecman in N. Toš, dolgoletna sodelavca

Z. Predin, pesem med prijatelji

Skoraj vsi CJM-jevci (2014)

*I. Kecman, Ž. Broder, M. Hafner-Fink, N. Toš, B. Malnar, S. Kurdija, J. Štebe, S. Uhan
T. Vovk, M. Doušak, R. Falle Zorman*

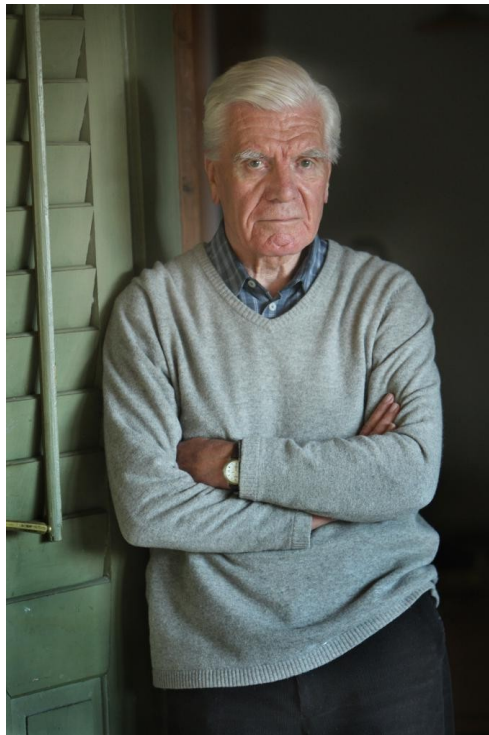
Čudovita jesen (ginko in ambrovec), 2014

Zapisi ob jubileju

Akademik Veljko Rus ob osemdesetletnici Nika Toša

objavljen v Delu, dne 1. 12. 2014

Raziskovalec in predavatelj dr. Niko Toš je vse delovno življenje posvetil proučevanju slovenskega javnega mnenja. S tega vidika je srečen človek, srečen zato, ker mu je uspelo uveljaviti tisto, kar je za intelektualnega delavca najbolj dragoceno – profesionalno kariero, brez katere se intelektualna dejavnost pogreza v entropijo. Uveljaviti profesionalno kariero pomeni zagotoviti si konsistentno osebno rast in kontinuiran strokovni razvoj. In Toš je eden redkih, ki mu je to uspelo, ne da bi za to plačal prevelik moralni davek.

Toševo 50-letno kariero lahko razdelimo na tri obdobja. Za prvo je značilen prehod iz dogmatske socialne filozofije, ki je temeljila na domnevi, da ekonomska baza determinira kulturno-politično nadgradnjo. Zaradi konflikta med Titom in Stalinom se je začel povečevati vpliv zahodnoevropske empirične sociologije, ki pa ni temeljila predvsem na apriornih dogmah, ampak vse bolj na sistematičnem opazovanju družbenih pojavov.

Toš se je v zgodnjih 60. letih začel povezovati z mlajšimi kolegi v Zagrebu in Beogradu, ki so že intenzivno polemizirali z uradnimi ideologi in tudi že izvajali empirične raziskave jugoslovanske družbe. Poudarjali so, da je nadaljnji razvoj družboslovja pa tudi jugoslovanske družbe mogoč le tako, da se vse bolj razvija empirična sociologija in hkrati ruši okamneli marksistični dogmatizem. Od tod tudi tedaj popularni radikalni slogan: sociologija je empirična veda ali pa je ni.

Toš se v te polemike ni spuščal, se je pa na Inštitutu za filozofijo in sociologijo v Ljubljani vse bolj vsestransko vključeval v empirične raziskave tega inštituta. Kako pomembne so empirične raziskave za (ne)legitimnost politične elite, je izkusil proti koncu 60. let, ko je meril priljubljenost vodilnih politikov in ugotovil veliko razliko med visokim ugledom, ki ga uradne institucije izražajo do njih, in nizkim neformalnim ugledom, ki jim ga pripisujejo državljani. Veliko razburjenje, ki so ga ti rezultati povzročili med politiki, je tedaj prvič postavilo pod vprašaj obstoj Toševega centra.

Drugo obdobje sovпада s padcem berlinskega zidu in koncem hladne vojne. Odpiranje meja in povečana mobilnost sta zlasti koristila družboslovju, ki je bilo do tedaj pod nadpovprečnimi političnimi omejitvami. Toš ni prezrl teh globalnih sprememb, ampak se je začel vsestransko vključevati v mednarodne primerjalne raziskovalne programe, kot so International Social Survey

Programme (ISSP, 1991); European Value Survey (EVS, 1991); World Value Survey (WVS, 1991); The Comparative Study of Electoral System (CSES, 1996) in European Social Survey (ESS, 2000). Z vključitvijo vanje se je celotna raziskovalna dejavnost na Toševem inštitutu dvignila na višjo raven in Slovenijo vnesla v sociološki atlas sveta z vključitvijo slovenskih podatkov v vse pomembne svetovne baze. Longitudinalnost teh projektov nam omogoča odkrivanje eventualnih ciklov in konstant, njihova mednarodna primerljivost pa razkriva osupljive ugotovitve, denimo to, da je Slovenija med 84 državami bliže skandinavskim kot srednjeevropskim.

Tretje obdobje poteka v 90. letih. Zanj je značilna modernizacija informacijske tehnologije; brez nje ne bi mogli obvladati hitro naraščajočega toka informacij. Poskusi računalniške obdelave podatkov so potekali že prej s prehodom s pisnega vprašalnika na računalniško vodeno anketiranje, z uporabo spletne ankete v empiričnem raziskovanju in z ureditvijo telefonskega studia. Z novo tehnologijo je bilo v zadnjih dveh desetletjih izvedenih več kot 150 telefonskih raziskav, ki so se večinoma nanašale na aktualno politično dogajanje.

Kopičenje rezultatov je Toša spodbudilo tudi k ustanovitvi Arhiva družboslovnih podatkov. Ta je omogočil urejeno hrambo podatkov, bistveno lažji dostop do njih in s tem seveda višjo stopnjo uporabe že akumuliranih podatkov. Domnevamo lahko, da bodo rezultati Toševih raziskav, ki se nanašajo na globalne spremembe v razdobju 1990–2000, igrale podobno vlogo v dokumentiranju slovenske preteklosti, kot jo ima Slava vojvodine Kranjske.

V vseh treh kariernih obdobjih je Toš vzdrževal številne strokovne, poslovne in politične stike. V prvem obdobju je povezoval mlajše kolege iz Zagreba in Beograda s kolegi na FDV. V času tranzicije mu je uspelo ohraniti stike z nekdanjo politično elito in hkrati navezati kontakte z novo. Izgubo stikov v nekdanji Jugoslaviji pa je nadomestil s povezavami s srednjeevropskimi raziskovalnimi institucijami z nemškega jezikovnega območja.

Toš je na področju družboslovnega raziskovanja zelo verjetno direktor z najbolj mavričnimi omrežji v Sloveniji. Prav zato je eden redkih družboslovcev, ki mu je uspelo uveljaviti in ohraniti zavidanja vredno strokovno in poslovno karierno pot.

Lieber Niko,

Es waren schoene Tage in Ljubjana. Mit Dir haben wir einen Grossen der europaeischen Sozialwissenschaften gefeiert. Du hinterlaesst ein bedeutendes Erbe. Ohne Dich und Deine Daten kann von nun an keine Geschichte mehr ueber die gesellschaftliche und politische Entwicklung Sloveniens geschrieben werden. Ohne Dich und Deine Mitwirkung an allen wichtigen vergleichenden Umfragen waere Slovenien auch niemals in den Fokus der internationalen Umfrage-Forschung gerueckt. Deine theoretischen Beitrage haben die Soziologie vorangebracht. Mehr noch: Du hast die naechste Generation der slovenischen Sozialwissenschaft so ausgebildet, dass sie international bestehen kann. Darauf kannst Du zu Recht stolz sein.

Wir haben uns Anfang der 90er Jahre, in den Zeiten des politischen Umbruchs, kennengelernt. Mit der Vergleichenden Sozialwissenschaft kann man, wie Du weisst, nicht viel verdienen. Sie oeffnet aber die Welt und bietet die Gelegenheit, neue und interessante Kollegen zu treffen. Manchmal, wenn es die gute Fee besonders gut mit uns meint, wird aus dem Kennenlernen mehr als ein fluechtiges Gespraech. Bei uns Beiden konnte daraus eine Freundschaft entstehen die heute auch unsere Familien umfasst. Dafuer bin ich dankbar. Tatjana und Ute, Niko und Hans-Dieter stehen dafuer ein.

Du bist nun 80 Jahre alt und wir haben Dich gefeiert. Ich werde diese Grenze (hoffentlich) auch bald ueberschreiten. Ich wuensche mir sehr, dass wir dies noch zusammen erleben koennen.